Yalova Üniversitesi
iktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
26 Mayıs 2022

Çalışma Hayatının Güncel Sorunları:

Sosyal Güvenlik

Prof. Dr. Yusuf ALPER
Uludağ Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Geniş Anlamda Sosyal Güvenlik;

İlk insanla birlikte var olan temel bir ihtiyaçtır.

İhtiyaçlarının esiri olmaktan kurtarılma garantisidir

Temel ve vazgeçilemez evrensel bir insan hakkıdır.

Sosyal (refah) devletin en önemli ve öncelikli görevlerinden biridir.

Dar Anlamda Sosyal Güvenlik Garantisinin Anlamı

«Kişinin kendisinin ve ailesinin,

istekleri ve iradeleri dışında

karşılaştıkları (maruz kaldıkları) tehlikelerin yol açtığı zararlar dolayısıyla

içine düştükleri muhtaçlıktan kurtarılma ve yaşadıkları toplum içinde insan haysiyetine yaraşır bir hayat standardını sürdürme garantisidir.»

«İhtiyaçlarının esiri olmaktan kurtarılma garantisi»

Türk Sosyal Güvenlik Sistemi

Sosyal sigorta temelli bir sosyal güvenlik sistemidir.

Türkiye'de sosyal güvenliği ve sorunlarını tartışmak sosyal sigortaları tartışmaktır.

SOSYAL SİGORTALAR

- ✓ **Toplam Sosyal Harcamaların % 85-90'ı**
- ✓ **Nüfusun % 85-90'ı**

SOSYAL KORUMA HARCAMALARI

- ✓ **2020 Toplam sosyal koruma harcamaları: 655 milyar TL**
- ✓ **2020 toplam sosyal yardım ve hizmet harcamaları: 65 milyar TL**

SOSYAL KORUMA HARCAMALARI (GSYİH'na oran olarak)

- ✓ **Sosyal sigortalar: % 11,1**
- ✓ **sosyal yardım ve hizmetler: % 1,3**

SOSYAL GÜVENLİK KAPSAMI (Kişi olarak)

- ✓**2020 Sosyal sigortalı nüfus oranı: % 87**
- ✓**2020 sosyal yardım ve hizmetlerden yararlananlar: % 11-13**

Sosyal Sigorta Sistemimizde 3 Sorun Alanı

- ✓ *Emeklilikte Yaşa Takılanlar*
- ✓ *Gelir ve Aylıkların Düşüklüğü*
- ✓ *Yeni Sistemde dezavantajlı bir sigortalı grup: Kendi Adını Bağımsız Çalışanlar*

Erken Yaşta Emeklilikten!

Emeklilikte Yaşa Takılanlar’a **(76,8 bin)**

EYT (**7,7 milyon**)

Emeklilik Yaşı Düzenlemeleri

Kanun No	Yürürlük Tarihi	Emeklilik Yaşı	Sigortalılık Süresi	Prim Ödeme Gün Sayısı
5417	01.04.1954	K 60 / E 60	25 / 25	5000 / 5000
6391	01.04.1954	K 60 / E 60	25 / 25	5000 / 5000
6900	01.06.1957	K 60 / E 60	25 / 25	5000 / 5000
506	01.03.1965	K 55 / E 60	25 / 25	5000 / 5000
1186	01.03.1969	K 50 / E 55	25 / 25	5000 / 5000
1186	01.03.1969	K--- /E ---	25/25	5000/5000
3246	10.01.1986	K 55 / E 60	-- / --	5000 / 5000
3774	20.02.1992	K -- / E --	20 / 25	5000 / 5000
4447	08.09.1999	K 58 / E 60	-- / --	7000 / 7000
5510	30.04.2008	K 58 / E60 *	-- / --	7200 / 7200

1999 ÖNCESİ YAŞLILIK AYLIĞI

1.4.1981 Öncesi (Başlangıç yaşı yok)

35 yaş altına yaşlılık aylığı bağlayan bir sistem

1997-1238, 1999-1305, 2000-1318, 2001-1211 (Toplam:24.049)

Kadınlara 30'lu, Erkeklere 40'lı yaşların başında yaşlılık aylığına hak kazandıran bir sistem

1.4.1981 Sonrası (18 yaş uygulaması)

1)Kadın: 18 yaş + 20 yıl +5000 gün (13 yıl, 10 ay 20 gün) = 38 Yaşında yaşlılık aylığı

2) Erkek: 18 yaş + 25 yıl + 5000 gün (13 yıl, 10 ay 20 gün) = 43 yaşında yaşlılık aylığı

(Emeklilikte Süreye Takılanlar, EST)

8/9/1999, 4447 Kanun Sonrası (Kadın 58, Erkek 60) Kademeli Geçiş (YAŞ-SİGORTALILIK VE PRİM SÜRESİ)

(AYM iptali ve 2002/4579 sayılı Kanun)

1) S.S.K. SİGORTALILARI (4/1-a'lılar) İÇİN EMEKLİLİK KADEMELİ GEÇİŞ

ERKEK SİGORTALI						KADIN SİGORTALI				
Sigortalılık Başlangıç Tarihleri		Talep Tarihindeki				Sigortalılık Başlangıç Tarihleri		Talep Tarihindeki		
		S.S.	Yaşı	G.S.				S.S.	Yaşı	G.S.
-	08.09.76	25	0	5.000		-	08.09.81	20	0	5.000
09.09.76	23.05.79	25	44	5.000		09.09.81	23.05.84	20	40	5.000
24.05.79	23.11.80	25	45	5.000		25.05.84	23.05.85	20	41	5.000
24.11.80	23.05.82	25	46	5.075		24.05.85	23.05.86	20	42	5.075
24.05.82	23.11.83	25	47	5.150		24.05.86	23.05.87	20	43	5.150
24.11.83	23.05.85	25	48	5.225		24.05.87	23.05.88	20	44	5.225
24.05.85	23.11.86	25	49	5.300	S	24.05.88	23.05.89	20	45	5.300
24.11.86	23.05.88	25	50	5.375	S	24.05.89	23.05.90	20	46	5.375
24.05.88	23.11.89	25	51	5.450	K	24.05.90	23.05.91	20	47	5.450
24.11.89	23.05.91	25	52	5.525		24.05.91	23.05.92	20	48	5.525
24.05.91	23.11.92	25	53	5.600		24.05.92	23.05.93	20	49	5.600
24.11.92	23.05.94	25	54	5.675		24.05.93	23.05.94	20	50	5.675
24.05.94	23.11.95	25	55	5.750		24.05.94	23.05.95	20	51	5.750
24.11.95	23.05.97	25	56	5.825		24.05.95	23.05.96	20	52	5.825
24.05.97	23.11.98	25	57	5.900		24.05.96	23.05.97	20	53	5.900
24.11.98	08.09.99	25	58	5.975		24.05.97	23.05.98	20	54	5.975
09.09.99	30.04.08	25	60	7.000		24.05.98	23.05.99	20	55	5.975
01.05.08	-	-	60	7.200		24.05.99	08.09.99	20	56	5.975
						09.09.99	30.04.08	20	58	7.000
						01.05.08	-	-	58	7.200

Emeklilikte Yaşa Takılma Bundan Sonra da devam edecek!!!

1.5.2008 tarihinden sonra

GENEL ŞARTLARLA AYLIK BAĞLANMASI

Kadın 58, Erkek ise 60 yaş:

4/1-a= 7200 gün (20 yıl)

4/1-c= 9000 gün (25 yıl)

Yaşlılık aylığına hak kazanma yaşı 2036 yılından itibaren kademeli olarak artırılacak:

- **2036-2037 kadın 59, erkek 61,**
- **2038-2039 kadın 60, erkek 62,**
- **2040-2041 kadın 61, erkek 63,**
- **2042-2043 kadın 62, erkek 64,**
- **2044-2045 kadın 63, erkek 65,**
- **2046-2047 kadın 64, erkek 65,**
- **1.1.2048 tarihinden itibaren kadın ve erkek için 65 Yaş olacak**

Temel Sosyal Güvenlik İlkesi:
Tehlikeye Maruz kalma, zarar görme ve garanti sağlama

ILO ve Sosyal Güvenlik Tehlikeleri (1952- 102 Sayılı Sözleşme)

1) İş kazaları ve meslek hastalıkları

2) Hastalık a) Sağlık

b) Parasal ödemeler

3) Analık

4) Malullük

5) **Yaşlılık** (Yaşlanma dolayısıyla bedensel ve zihni olarak çalışma gücünü kaybetme)

6) Ölüm

7) İşsizlik

8) Aile gelirinin yetersizliği (Çocuk parası)

9) Bakım ihtiyacı

Sosyal Sigorta Gelir ve Aylıklarının Yetersizliği

Sosyal güvenlik sistemleri
kişiye ve ailesine
yaşadıkları toplum içinde
insan haysiyetine yaraşır seviyede
(namerde muhtaç etmeyecek)
bir gelir güvencesi sağlar.

Aylıkların Düşüklüğü ve Yetersizliği

Sigortalılık Statüsü ve Aylıklar	En düşük Aylık	En yüksek Aylık
4/1-a	3.166	6.067
4/1-b	2.231	4.191
4/1-c	4.124	16.376

SGK, mali istatistikler/Ocak 2022

EK MADDE 19- (Ek: 17/1/2019-7161) ***Bu Kanun veya bu Kanunla yürürlükten kaldırılan ilgili kanun hükümlerine göre malullük ve yaşlılık sigortasından ödenen aylıklar ve aylıklar ile birlikte her ay itibarıyla yapılan ödemeler toplamı dosya bazında, 8/2/2006 tarihli ve 5454 sayılı Kanunun 1' inci maddesi uyarınca yapılacak ek ödeme dâhil (1000-1500-2.500) Türk lirasından az olamaz.***

- ✓ ***17/01/2019 -7161; 1.000 TL'den az olamaz***
- ✓ ***25/3/2020 -7226; 1.500 TL'den az olamaz***
- ✓ ***19/01/2022-7351; 2.500 TL'den az olamaz.***

5510 sayılı Kanun ve düşük Aylıklar:

Yoksulluk üreten bir sosyal güvenlik sistemi?

Kasım 2021 (X İlinde bağlanan)

- ✓ En düşük 4/1-b aylığı: 878 TL
- ✓ En düşük 4/1-b tarım sigortalısı aylığı: 759 TL
- ✓ En düşük 4/1-a yaşlılık aylığı: 1.080 TL

PÖGS	AÜ	1,25 AÜ	1,5 AÜ	1,75 AÜ	2 AÜ	4 AÜ	6 AÜ	6,5 AÜ
11880	48	55	59	61	65	97	115	118
10800	39	45	48	51	55	81	96	98*
9000	36	42	45	48	51	76	89	91
8280	35	40	43	46	49	73	86	88
7200	32	38	41	44	47	68	80	82

5510 Sayılı Kanunda Aylıklar Niçin Daha Düşük?

Yaşlılık (Malullük-Ölüm) Aylığı:

(1) Ortalama Aylık Kazanç (OAK) x (2) Aylık Bağlama Oranı (ABO)

Giderleri azaltmaya yönelik paradigmatik ve parametrik değişiklikler gelir ve aylıkları düşürücü etkide bulunmaktadır.

1) Ortalama Aylık Kazanç: Bütün sigortalılık süresi dikkate alınmakta, güncelleme katsayısı olarak TÜFE +Büyüme hızının % 30'u dikkate alınmaktadır.

2) Aylık Bağlama Oranı: Her 360 gün için 2 puan esas alınarak hesaplanmaktadır.
7200 gün için % 40; 9000 gün için % 50

- ✓**2000 Öncesi dönem: 9000 gün için % 76**
- ✓**2000-2008 arası dönem 9000 gün için % 65**
- ✓**2008 sonrası dönem 9000 gün için % 50**

3) Aylıkların alt sınırı: 2000 öncesi dönem için % 70

2000-2008 arası dönem için % 35

2008 sonrası dönem % 35-40

4) Aylık artış oranı: TÜFE artış oranı

3

Yeni Sistemde

Dezavantajlı bir sigortalı grup olarak

Kendi Adına Bağımsız Çalışanlar

(4/1-b'liler)

Sosyal Güvenlik Reformu ve Norm ve Standart Birliği Sağlama Amacı

Sosyal güvenlikte norm ve standart birliği

Statü esasına göre değil RİSK ESASINA göre bir sosyal sigorta sistemi oluşturuldu

1) *Bütün sosyal sigortacılık işlemleri için tek kurum*
2) *Herkes için tek sağlık sigortası sistemi*
3) *Herkes için tek mevzuatla düzenlenmiş sosyal sigorta hakları*

Kurum olarak SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı: SGK

Mevzuat olarak 506, 1479, 5434, (2925), 2926: 5510

Kendi Adına Bağımsız Çalışanlar 4/1-b'liler

Toplam Zorunlu Sigortalı Sayısı: 22.169 bin (Ocak 2022)

- ✓ 4/1-a'lı sigortalılar: 15.940 bin (% 72,1)
- ✓ 4/1-b'li Sigortalılar: 3.028 bin (% 13,6)
- ✓ 4/1-c'li sigortalılar: 3.199 bin (% 14,3)

5510 Sayılı Kanunda 4/1-b'liler

1)İlk defa, Kısa vadeli sigorta kolları kapsamına alındılar ve İKMH, Hastalık ve Analık sigortası kapsamına alındılar

2)Diğer sigortalılarla aynı prim oranlarını öderler ve sadece şartlı prim desteğine tabidirler (% 5).

3)Basamak-gösterge sistemi terkedilmiş, prime esas kazançlar bakımından (gelir beyanı ve testine tabi olmadan) alt ve üst sınırlar arasında istedikleri miktardan prim ödeme imkanı getirilmiştir.

4/1-b'lilerin Sosyal Güvenlik Haklarını Sınırlayıcı, Kısıtlayıcı Düzenlemeler

1) Kısa vadeli sigorta kolları için aynı oranda **(% 2)** prim ödemelerine rağmen:
   a) **Hastalık sigortası iş göremezlik ödeneğinden faydalanamazlar**
   b) İKMH halinde yalnızca yatarak tedavilerde iş göremezlik ödeneğinden faydalanabilirler.
   c) Şirket ortağı kadın sigortalılar analık sigortasından geçici iş göremezlik ödeneği alamazlar.

Tablo: Kısa Vadeli Sigorta Kollarından Yapılan Parasal Ödemeler

	Yararlanan Kişi Sayısı		Toplam Sigortalılara Oranı (%)	
	4/1-a	4/1-b	4/1-a	4/1-b
İKMH Sigortası	508.622	217	3,1	0,00007
Hastalık Sigortası	6.789.040	-----	42,5	-----
Analık sigortası	481.067	10.514	3,1	0,03

4/1-b'lilerin Prime Esas Kazançları

Günlük kazanç aralıkları (TL) (2020)	Aktif sigortalı (Tarım hariç) (*)	Tarım zorunlu	Toplam Aktif Sigortalı
	Toplam	Toplam	Toplam
98,10 (Taban)	**(% 99) 2.276.005**	**(% 99,9) 546.859**	**(% 99,2) 2.822.864**
98,11 - 110,00	4.118	111	4.229
110,01 - 155,00	7.198	45	7.243
155,01 - 200,00	4.403	20	4.423
200,01 - 245,00	1.414	3	1.417
245,01 - 290,00	1.399	11	1.410
290,01 - 335,00	818	0	818
335,01 - 380,00	559	4	563
380,01 - 425,00	336	3	339
425,01 - 470,00	295	1	296
470,01 - 515,00	384	4	388
515,01 - 560,00	62	0	62
560,01 - 605,00	91	3	94
605,01 - 650,00	251	0	251
650,01 - 695,00	29	0	29
695,01 - 735,74	98	8	106
735,75 (Tavan)	775	3	778
Toplam	**2.298.235**	**547.075**	**2.845.310**

Prime Esas Kazançlar: Reform Öncesi ve Sonrası Dönem

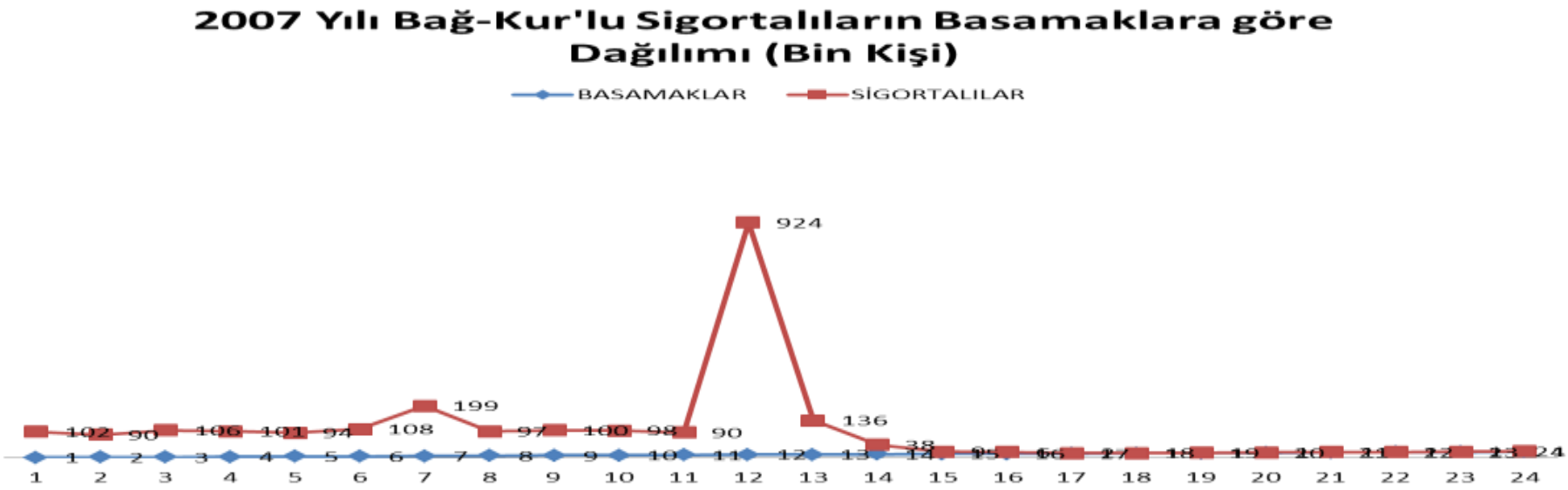

	0-67,65	67,66-100	100,01-150,0	150,01-200,0	200,01-250	250,01-300,0	300,01-400,0	400,01-507,38
Seri1	2.111.154	720.155	6.273	2.725	1.293	725	569	1.170
Seri2	74,23	25,32	0,22	0,10	0,05	0,03	0,02	0,04

4/1-b'lilerin Aylıklarının Düşüklüğü

Sigortalılık Statüsü ve Aylıklar	En düşük Aylık	En yüksek Aylık	En düşük aylık (4/1-b)	En yüksek Aylık (4/1-b)
4/1-a	3.166	6.067	70	69
4/1-b	2.231	4.191	100	100
4/1-c	4.124	16.376	54	25

Teşekkürler

26 Mayıs 2022

Yalova Üniversitesi